

P. JORGE MEDINA E.
 CARPETA E. I. A. No. 3.
 REFERENCIAS

Texto gris. Pars I.
 y. E/A/6-

1050!
 Manuscrito
 gl. anterior

DE ECCLESIA

1. [*Introductio*]. Lumen gentium cum sit Christus, haec Sacrosancta Synodus, in Spiritu Sancto congregata, omnes homines, in caligine huius saeculi viventes, claritate Eius, super faciem Ecclesiae resplendente, illuminare vehementer exoptat, omni creaturae Evangelium annuntiando (cf. Mc, 16, 15). Cum vero Ecclesia sit in Christo signum et instrumentum, seu veluti sacramentum intimae totius generis humani unitatis eiusque cum Deo unionis, naturam missionemque suam universalem instantius fidelibus suis et mundo universo declarare intendit, praecedentium Conciliorum argumento instans, illudque sermone menti hodiernae accommodato enucleans. Condiciones enim huius temporis memorato Ecclesiae officio novam vehementioremque addunt vim et instantiam, ut nempe homines cuncti, variis hodie vinculis socialibus, technicis, culturalibus arctius coniuncti, plenam etiam unitatem in Christo consequantur.

CAPUT I

DE ECCLESIAE MYSTERIO

2. [*Aeterni Patris de universali salute consilium*]. Aeternus Pater, liberrimo et arcano sapientiae ac bonitatis suae consilio, mundum universum creavit, homines ad participandam vitam suam divinam elevare decrevit, eosque lapsos in Adamo non dereliquit, semper eis auxilia ad salutem praebens, intuitu Christi, Redemptoris, « qui est imago Dei invisibilis, primogenitus omnis creaturae » (Col. 1, 15). Haec congregatio iustorum a Sanctis Patribus Ecclesia universalis vocatur, « quae ab Abel iusto usque ad ultimum electum » colligitur. Filium autem Pater suum ad hoc praedestinavit (cf. Rom. 1, 4), ut de populo electo secundum carnem natus, omnes sua morte redimeret, fratresque suos in filios Patris constitueret, eosque non tantum singularim, quavis mutua connexionione seclusa, sanctificaret, sed in Populum Dei, novum genus electum, regale sacerdotium, gentem

sanctam (cf. 1 Pt. 2, 9) sub uno Capite constitueret. Haec sancta Ecclesia iam ab origine humani generis praefigurata, in electione veteris populi ac foedere antiquo mirabiliter praeparata,² in novissimis temporibus est manifestata.

5 3. [*De missione Filii*]. Misit igitur Pater Filium suum, ut peccatores salvos faceret (cf. 1 Tim. 1, 15) et filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in unum (cf. Io. 11, 52), totique humano generi firmissimum esset unitatis principium.³ Christus autem novum foedus Instituit et ex Iudaeis ac Gentibus plebem vocavit,
10 quae non secundum carnem sed in Spiritu ad unitatem coalesceret, essetque novus Populus Dei.⁴ Sicut vero Israel secundum carnem, qui in deserto peregrinabatur, Dei Ecclesia appellatus est (cf. Num. 20, 4; Dt. 23, 1 ss.), ita novus Israel qui in praesenti saeculo incedens, futuram eamque manentem civitatem in-
15 quirat (cf. Hebr. 13, 14), Ecclesia Christi nuncupatur, quippe quam Ipse sanguine suo acquisivit (cf. Act. 20, 28), suo Spiritu replevit, aptisque mediis visibilis seu socialis unionis instruxit, eam super Petrum et Apostolos aedificans. Congregatio eorum, qui in Iesum salutis auctorem et pacis ac unitatis principium cre-
20 dunt, est Ecclesia ab Eo convocata et legitime constituta, ut sit pro universis et singulis sacramentum visibile huius salutiferae unitatis.⁵ Ad universas regiones extendenda, in historiam hominum intrat, ipsa supra tempora et fines populorum existens.

4. [*De Spiritu Ecclesiam sanctificante*]. Opere autem consummato, quod Pater Christo commisit in terra faciendum (cf. 25 Io. 17, 4), misit Deus Spiritum Filii sui in corda nostra (cf. Gal. 4, 6), in quo uno Spiritu accessum habemus ad Patrem (cf. Eph. 2, 18). Ipse est Spiritus vitae seu aqua saliens in vitam aeternam (cf. Io. 4, 14), per quem Pater homines peccato mor-
30 tuos in Christo resuscitat (cf. Rom. 8, 10 ss.). In fidelibus et in Ecclesia tamquam in templo habitat (cf. 1 Cor. 3, 16; 6, 19; Eph. 2, 22; 1 Pt. 2, 5), Ecclesiam diversis donis et charismatibus suis dirigit et fructibus suis adornat (cf. 1 Cor. 12, 4; Gal. 5, 22). Ubi Ecclesia, ibi et Spiritus Dei, qui per virtutem Evangelii juvenescere facit Ecclesiam eamque perpetuo renovat,⁶ et ad consummatam cum Sponso suo unionem perducit. Nam Spiritus et Sponsa ad Dominum Iesum dicunt « Veni » (cf. Apoc. 22, 17).
35 Sic apparet, universa Ecclesia sicuti « de unitate Patris et Filii et Spiritus Sancti plebs adunata ».

5. [De Ecclesia ut Mystico Corpore Christi]. Christus Dei Filius, in natura humana Sibi unita morte et resurrectione sua mortem superando, Populum Dei ad novam et sublimiorem conditionem evexit. Mittens enim Spiritum suum credentes non tantum huic Populo aggregat, ^{ita} ~~sed~~ ^{ut} fratres suos, ex omnibus gentibus convocatos, ut filios Dei adoptivos ac Sui coheredes (cf. Rom. 8, 15-17), in Se ^{et} unit et tamquam corpus suum mystice constituit. ^a

Vita enim Christi glorificati in membra Ecclesiae diffunditur, ut cum Eo et in Eo unum corpus efficiant ex diversis membris aedificatum. Omnes enim, qui fidem Eius profiteamur, in unum corpus baptizati et in uno Spiritu potati sumus (cf. 1 Cor. 12, 13), et omnes de Eius corpore ut uno pane participamus (cf. 1 Cor. 10, 17). Ita cum Domino unimur, Spiritu Eius intus operante, non tantum ut corpora nostra per sensibilia sacramenta Corpori eius clarificato coniungantur, ^{sed} etiam ut unum corpus fidelium, variis organis instructum, formemus, habentes donationes, secundum gratiam quae data est nobis, differentes (cf. Rom. 12, 6), et in tribulationibus invicem compatientes atque in gloria congaudentes (cf. 1 Cor. 12, 26). Huius corporis caput Christus est, quem dedit Pater « caput supra omnem Ecclesiam, quae est Corpus Ipsius et plenitudo Eius, qui omnia in omnibus adimpletur » (Eph. 1, 22-23), « ut sit in omnibus Ipse primatum tenens, quia in Ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare » (cf. 1, 18-19). Caput et munere et perfectione et virtute omnibus membris et organis corporis praestat, quos tum dirigit tum vita sua replet. ⁹

Ad aedificandum in terris corpus suum, Ecclesiam scilicet suam, Christus dona ministrationum disposuit, quibus in Ipso nobis invicem ad salutem servitia praestamus, ut veritatem facientes in caritate, crescamus in Illo per omnia, qui est caput nostrum (cf. Eph. 4, 11-16), « ex quo totum corpus, per nexus et coniunctiones subministratum et constructum, crescit in augmentum Dei » (Col. 2, 19). In diversis illis muneribus, praesertim quando ministeriis sacrae Hierachiae exercentur, Ipse Dominus est qui, cum sit Magister, Sacerdos atque Rex noster, ¹⁰ habeatque nomen quod est super omne nomen (cf. Phil. 2, 9), principaliter et interior illa agit, quae fideles et imprimis praepositi Ei ministrando suscipiunt. Spiritus autem Christi est qui unus idemque in Capite et in membris existens, totum corpus vivificat, unit et movet, ita ut principium vitae seu anima Ecclesiae iure vocatus sit. ¹¹ Dominus Iesus ut vitis vera, palmitibus

vitam et fecunditatem tribuit, ita ut quidquid Ecclesia ad salutem operatur, a Christo per eam agente procedat, sine quo palmites nihil facere possunt (cf. Io. 15, 1-5). Interim, in terris peregrinantes, Eiusque vestigia saepe in tribulationibus et persecutionibus prementes, Eius passionibus tamquam corpus Capiti consociamur, Eique compatimur ut Cum Ipso conglorificemur (Rom. 8, 17).¹² Sicut in deserto Ipse turbas nutrebat, nunc per orbem terrarum pane doctrinae ac pane eucharistico populos reficit,¹³ et ad Seipsum in gloriam suam caelestem suaviter attrahit, ut sic semper cum Eo sint (cf. 1 Thess. 4, 17). Quia vero Christus caput in caelis intima unione cum Ecclesia, corpore suo in terris, iunctus est, hoc corpus Christum in terris vere repraesentat Eiusque actione germen et initium constituit Regni caelorum, ad quod sperando perducitur. Sicut Christus est « pleroma » seu plenitudo Dei (cf. Col. 1, 19; 2, 9; Eph. 4, 13), ita Ecclesia est « pleroma » seu plenitudo Christi in Ea inhabitantis, tenditque ad omnem plenitudinem Dei (cf. Eph. 1, 23; 3, 19; Col. 2, 10).

loquendi modis de Ecclesia

6. [*De aliis Ecclesiae imaginibus*]. Variis insuper aliis et *modis* ~~profunde imaginibus~~ nobis intima Ecclesiae natura innotescit, quorum praecipuis evocamus. Est enim Ecclesia grex, cuius ipse Deus pastorem se fore praenuntiavit (cf. Io. 40, 41; Ez. 34, 11 ss.), et cuius oves, etsi a pastoribus humanis, praepositis scilicet Ecclesiae gubernantur, ab ipso Christo, bono Pastore Principique pastorum (cf. Io. 10, 10; 1 Pt. 5, 4) indesinenter et amanter colliguntur, aguntur et pinguibus pascuis nutriuntur. Est etiam Ecclesia vinea, quam caelestis agricola plantat, mundat et fovet (cf. Is. 5, 1-4 et 7; Io. 15 1 ss.), vel ager vel agricultura Dei.¹⁴ Est Dei familia, eiusque templum et domus quae, in lapideis sanctuariis repraesentata, a sanctis Patribus laudatur,¹⁵ in qua Deus in Spiritu et veritate adoretur (cf. Io. 4, 23). Est habitaculum Spiritus Sancti, qui pastores et fideles confortat, illuminat atque in reddendo testimonio adiuvat. Est Civitas Sancta, nova Ierusalem, quam Ioannes contemplatus est, descendentem de caelis a Deo, paratam sicut sponsam ornatam viro suo, tabernaculum Dei cum hominibus (cf. Apoc. 21, 1 ss.).¹⁶ Haec est Sponsa Christi vel Agni immolati (cf. Apoc. 20, 9), quam ut novam Evam novus Adam in Cruce moriens adiutorium sibi dedit, ut sit mater vere viventium, et quam mundatam Sibi voluit coniunctam et in dilectione ac fidelitate subditam (cf. Eph. 5,

In Ecclesia preparata deum duplex adest aspectus: ubi-
[Sub]stantia salvatorum et communitas practica

— 11 —

22 ss.), quam tandem bonis caelestibus in aeternum cumulavit,
ut Dei et Christi erga nos caritatem quae omnem scientiam su-
perat, comprehendamus (cf. Eph. 3, 19).

7. [De Ecclesia in terris peregrinante]. Ecclesia sancta, fidei, 5
amoris et gratiae communitas, his in terris mediorum sanctifica-
tionis compage constat et sustentatur.¹⁷ Societas autem visibilis
et mysticum Christi corpus, non duae res sunt sed una tantum
quae humano et divino coalescit elemento, ideoque ob non medio-
crem analogiam incarnati Verbi mysterio assimilatur.¹⁸ Sicut 10
natura assumpta Verbo divino ut vivum instrumentum sa-
lutis inservit, ita socialis organismus Ecclesiae Spiritui Christi in
exaedificando Corpore inservit. Docet autem Sacra Synodus et
sollemniter profitetur non esse nisi unicum Iesu Christi Eccle-
siam, quam in Symbolo unam, sanctam, catholicam et apostoli- 15
cam celebramus,¹⁹ quam Salvator post resurrectionem suam Petro
et Apostolis eorumque successoribus pascendam tradidit,²⁰ et su-
per illos in salutis sacramentum, « columnam et firmamentum
veritatis » erexit (1 Tim. 3, 15). Haec igitur Ecclesia, vera om-
nium Mater et Magistra, in hoc mundo ut societas constituta et 20
ordinata, est Ecclesia catholica,²¹ a Romano Pontifice et Episco-
pis in eius communiione directa, licet extra totalem compagine
elementa plura sanctificationis inveniri possint, quae ut res Ec-
clesiae Christi propriae, ad unitatem catholicam impellunt.²² Ut
sacramentum Christi, Ecclesia est signum in nationibus levatum, 25
quibus etiam in paupertate evangelica testimonium mitis et humi-
lis Iesu praebebat.²³ « Inter persecutiones mundi et consolationes
Dei peregrinando procurrat », ²⁴ sanctos et peccatores in se com-
plectens, in mundo existens sed non de mundo (cf. Io. 17, 11-
14), crucem et mortem Domini annuntians donec veniat (cf.
1 Cor. 11, 26). Sic per patientiam commissas sibi partes implet,
ut omnes homines, quos ardentissima caritate ad se vocat, ad re-
gnum caeleste in gloriam Patris perducatur.

8. [De fidelibus catholicis]. Docet Sancta Synodus cum Sa-
cra Scriptura et Traditione, Ecclesiam esse institutum necessa- 35
rium ad salutem, ideoque illos homines salvari non posse, qui,
Ecclesiam Catholicam a Deo per Iesum Christum ut necessariam
esse conditam non ignorantes, eam tamen renuant intrare vel in
eadem perseverare. Quod enim Revelatio de necessitate baptismi
affirmat (cf. Mc. 16, 16; Io. 3, 5), procul dubio eadem ratione

cf. Epistola Chilem
17-182 b.

No identifica
Sd. prep. con
la romana

necessarius ahora: lo que es una condición indispensable, sin
tener en cuenta las disfunciones
y errores, de muchos cristianos
que aún en teólogo (excomunión de

de Ecclesia valet, quam homines per baptismum tamquam per ianuam intrant.²³

Reapse et simpliciter loquendo Ecclesiae societati incorporantur illi tantum, qui integram eius ordinationem omniaque media salutis in Ea instituta agnoscunt, et in eiusdem compage visibili cum Christo, eam per Summum Pontificem et Episcopos regente, iunguntur, vinculis nempe professionis fidei, sacramenti et ecclesiastici regiminis ac communionis.²⁴ Non salvatur tamen, licet ad Ecclesiam pertineat, qui in fide, spe et caritate non vivit, sed peccans in Ecclesiae sinu « corpore » quidem sed non « corde » remanet.²⁵ Memores autem sint omnes Ecclesiae filii condicionem suam eximiam non propriis meritis, sed peculiari gratiae Christi esse adscribendam; cui si cogitatione, verbo et opere non respondent, nedum salventur severius iudicabuntur.²⁶

Voto autem cum Ecclesia coniunguntur Catechumeni, qui, Spiritu Sancto movente, cogitate et explicite ut ei incorporentur expetunt; quos iam ut suos dilectione curaque complectitur Mater Ecclesia.²⁷ Suo modo idem valet de illis, qui nescientes Ecclesiam Catholicam esse veram et unicum Christi Ecclesiam, sincere, adiuvante gratia, voluntatem Christi vel, si distincta cognitione Christi carent, voluntatem Dei Creatoris, qui vult omnes homines salvos fieri, interna fide, spe et caritate adimplere satagunt.²⁸

9. [De nexibus Ecclesiae cum Christianis non catholicis]. Cum omnibus illis qui, baptizati, christiano nomine decorantur, integram autem fidem vel unitatem communionis sub Romano Pontifice non profitentur, Ecclesia, pia omnium Mater, semetipsam scit plures ob rationes coniunctam.²⁹ Amanter enim credunt in Christum, Filium Dei Salvatorem,³⁰ baptismo indelebili signantur, imo omnia aut saltem quaedam sacramenta agnoscunt et recipiunt, et plures eorum fidem erga Sanctissimam Eucharistiam necnon pietatem erga Deiparam Virginem fovent.³¹ Accedit orationum aliorumque beneficiorum spiritualium communio; imo quaedam in Spiritu Sancto coniunctio, quippe qui non solum donis et gratiis intra Ecclesiam Catholicam agat, sed sua virtute sanctificante etiam in illis operetur. Ita Spiritus in cunctis Christi discipulis desiderium actionemque suscitatur, ut omnes, modo a Christo statuto, in uno grege sub uno Pastore pacifice uniantur.³² Quod ut obtineat Ecclesia precari, sperare et agere non desinit, omnesque ad orandum et cooperandum exhortatur, ut,

de Chalense
18 d

?

5

purificati et renovati, signum Christi super faciem Ecclesiae clarius effulgens extollant.³⁴

10. [*De non-christianis ad Ecclesiam adducendis*]. Ecclesia ad omnes homines missa est, pro quibus Dominus sanguinem suum fudit ut eos ad Regnum suum vocaret et dirigeret.³⁵ Quapropter Ecclesia a prece et praedicatione quiescere nequit, donec omnes in Eam in unum corpus adsciscantur, qui ad fidem christianam nondum pervenerunt, sive Domino iam prope fuerint (cf. Eph. 2, 11-13), ut pertinentes ad populum eius, fratres Eius secundum carnem, quibus data fuerunt testamenta et promissa (cf. Rom. 9, 4-5), sive longe ab Eo, sed non derelicti, Deum creatorem agnoscant, vel in umbris et imaginibus Deum ignotum quaerant.³⁶ Quidquid enim boni apud illos invenitur, ab Ecclesia tamquam praeparatio evangelica aestimatur et lumen a Deo datum, qui ab initio mundi salutem omnium hominum efficaciter intendit.³⁷ Qui, Christum Eiusque Ecclesiam sine culpa ignorantes, Deum tamen sincero corde quaerunt Eiusque voluntatem, per conscientiae dictamen agnitam, operibus adimplere, sub gratiae influxu, conantur, aeternam salutem sperare possunt;³⁸ in terris tamen agnitione Christi et glorificatione Patris Eius non locupletantur. Quapropter Ecclesia indesinenter impellitur, ut omnes non baptizatos ad Corpus Christi adducat, ut sic via salutis pro eis latius sternatur.

Ita, dilatata caritate, Ecclesia cor suum universis hominibus totique mundo pandit, ut per Dominum suum, Redemptorem ac Regem universorum, feliciter sit lumen omnium gentium.

NOTAE

¹ S. GREGORIUS M., *Hom. in Evang.* 19: PL 76, 1154. Hoc thema, quod apud Patres frequenter occurrit, respondet quaestioni iam a S. IRENAEO propositae, cur tam tarde advenerit Christus: *Adv. Haer.* IV, 11: PG 7, 1001-1003; *ibid.* IV, 38: col. 1105-1109; *ibid.* V, 36: col. 1221-1224. ORIGENES docet, *In Cant.*, lib. 2: PG 13, 134: « Non enim tu mihi ex adventu Salvatoris in carne sponsam dici aut Ecclesiam putes, sed ab initio humani generis, et ab ipsa constitutione mundi... ». Cf. *Comm. Ser. in Mt.* n. 51: PG 13, 1679 BC: ed. Klostermann, p. 113. Doctrina fuse a S. AUGUSTINO exponitur, *Serm.* 341, 9, 11: PL 39, 1499 s.: « Membra Christi et corpus sumus omnes simul; non qui hoc loco tantum sumus, sed et per universam terram; nec qui tantum hoc tempore, sed quid dicam? ex Abel iusto usque in finem saeculi, quamdiu generant et generantur homines, quisquis iustorum per hanc vitam transitum facit... totum hoc

unum corpus Christi... Adiungitur ista Ecclesia, quae nunc peregrina est, illi coelesti Ecclesiae, ubi angelos cives habemus... Et fit una Ecclesia, civitas Regis magni ». Cf. *Enarr. in Ps.* 118, 29, n. 9: PL 37, 1589; *Enarr. in Ps.* 142, 3: col. 1846. Similiter S. LEO M., *Serm.* 30, 7: PL 54, 234: « Omnes sancti qui Salvatoris nostri tempora praecesserunt, per hanc fidem iustificati, et per hoc sacramentum Christi sunt corpus effecti ». Cf. *ibid.* *Serm.* 52, 1: col. 314.

Concordant Orientales, teste S. IOANNE DAMASCENO, *Adv. Iconocl.* 11: PG 96, 1358: « Est ergo sancta Dei catholica Ecclesia, coetus sanctorum Patrum qui a saeculo sunt, patriarcharum, prophetarum, apostolorum, evangelistarum, martyrum, quibus adiectae sunt concorditer credentes gentes universae... ». Pro S. THOMA etiam, *Summa Theol.*, III, q. 8, a. 3, ad 3: « patres antiqui pertinebant ad idem corpus Ecclesiae ».

Pro illis omnibus, esse de corpore Christi vel Ecclesiae, inde ab Adam vel ab Abel, significat: per fidem a Christo, unico mediatore, cuius influxus efficax tempora et loca transcendit, salutem accipere. Ecclesia, sic concepta ut communio salutis et gratiae, per incarnationem Verbi pressius determinatur ut societas hierarchica et communitas mediorum salutis, sed semper in eadem perspectiva universali et eschatologica. Cf. Y. M. J. CONGAR, *Ecclesia ab Abel*, in: *Festschrift Karl Adam*, Düsseldorf, 1952, pp. 97-98.

² Etiam thema de praeparatione Evangelii in Vetere Testamento est apud Patres classicum. Sint per modum exempli: S. CYPRIANUS, *Epist.* 64, 4, 3: ed. HARTEL, p. 720: « Praecessit in imagine. Quae imago cessavit, superveniente postmodum Veritate ». S. HILARIUS PICT. *In Mt.* 23, 6: PL 9, 1046: « (Lex) ad futurorum speciem praelata, imaginem consecuturam Veritatis continebat ». S. AUGUSTINUS passim hanc doctrinam evolvit.

Pro Orientalibus cf. ORIGENES, *In Num.* 9, 4: PG 12, 628: ed. Baehrens, p. 59: « Sic ergo invenitur evangelii virtus in lege, et fundamento legis subnixa intelliguntur evangelia ». S. CYRILLUS ALEX., *Glaph. in Gen.* 2, 10: PG 69, 110 A: « Christus vero rursum in umbris descriptus... ».

³ Gal. 3, 28; Col. 1, 17. Haec doctrina sub titulo recapitulationis a S. IRENAEO exponitur, *Adv. Haer.* III, 16, 6: PG 7, 925: ed. Sagnard, p. 292: « In omnibus autem est et homo plasmatio Dei; et hominem ergo in semetipso recapitulatus est... Verbum homo, universa in semetipsum recapitulans, uti sicut in supercoelestibus et spiritalibus et in invisibilibus princeps est Verbum Dei, sic et in visibilibus et corporalibus principatum habeat; in semetipsum primatum adsumens, et adponens semetipsum caput Ecclesiae, universa adtrahat ad semetipsum apto in tempore ». Cf. *ibid.* III, 22, 2: PG col. 956: ed. Sagnard, p. 378.

⁴ Ecclesia, a Christo fundata, est *Novus Populus Dei*, non tantum antiquo populo electo succedens, sed ab eo tamquam a typo praeparatus, eumque perficiens. Unde appellationes populi antiqui sensu profundiore Ecclesiae applicantur, v. g.: Ecclesia Dei: 1 Cor. 1, 2; cf. Deut. 23 1-3; Israël Dei: Gal. 6, 16; genus electum, regale sacerdotium...: 1 Pt. 2, 9; cf. Ex. 19, 6; Apoc. 1, 6. Beneficia antiquis sub umbra tantum concessa,

nunc per Spiritum Christi in Ecclesia tribuuntur: 1 Cor. 10, 6; praesertim adoptio filiorum: Rom. 9, 4; Gal. 4, 1-7; secundum promissiones patriarchis factas, et tamquam restitutio messianica a prophetis praenuntiata, v. g. Is. 40, 1-11; licet etiam nos beatam spem adhuc exspectemus: Rom. 5, 2; Tit. 2, 13, etc. Novus autem Populus tum Iudaeos tum « Graecos » sub Uno comprehendit: Rom. 10, 11-13; 1 Cor. 1, 24; 12, 13; Gal. 3, 28.

⁵ *Sacramentum*, sensu latiore, seu mysterium, seu signum efficax salutis, sollemniter dicitur de Christo, ut apud S. AUGUSTINUM, *Epist.* 187, 11, 34: PL 33, 845: « Non est enim aliud Dei mysterium (sacramentum) nisi Christus ». Cf. textus supra ex S. LEONE M. allatos, sub nota 1.

Phurles autem vox apud Patres designat totam salutiferam oeconomiam, quae variis ritibus cultualibus in Ecclesia coalescit. Inde Ecclesia ipsa a S. IRENAEO vocatur « artha incorruptelae, et confirmatio fidei nostrae, et scala ascensionis ad Deum », *Adv. Haer.* III, 24, 1: PG 7, 966: ed. Sagnard, p. 400. De Ecclesia ut sacramento unitatis explicite loquitur S. CYPRIANUS, *Epist.* 69, 6: PL 3, 1142 B; CSEL 3 B, p. 754: « Denique quam sit inseparabile unitatis sacramentum, et quam sine spe sint, et perditionem sibi maximam de indignatione Dei adquirant qui schisma faciunt, et relicto episcopo alium sibi foris pseudoepiscopum constituunt... ». Cf. *Epist.* 55, 21: col. 787 A; p. 638. S. AUGUSTINUS Ecclesiam baptizatorum « huius arcae mysterium » vocat, *Bapt. c. Don.* V, 23, 39: PL 43, 196.

Stricto autem sensu, non sunt nisi septem sacramenta a Christo instituta, cf. CONC. TRID. Sess. VII, can. 1: DENZ. 844.

⁶ S. IRENAEUS, *Adv. Haer.* III, 24, 1: PG 7, 966: ed. Sagnard, p. 398: « Quam (praedicationem) perceptam ab Ecclesia custodimus, et quae semper a Spiritu Dei quasi in vaso bono eximium quoddam dispositum (depositum) iuvenescens et iuvenescere faciens ipsum vas in quo est... Ubi enim Ecclesia, ibi et Spiritus Dei, et ubi Spiritus Dei, ibi Ecclesia et omnis gratia ».

⁷ S. CYPRIANUS, *De Orat. Dom.* 23: PL 4, 553; CSEL 3 A, p. 285; cf. S. AUGUSTINUS, *Serm.* 71, 20, 33: PL 38, 463 s.: « Societas unitatis Ecclesiae Dei, extra quam non fit remissio peccatorum, tanquam propria est opus Spiritus Sancti, Patre sane et Filio cooperantibus, quia societas est quodammodo Patris et Filii ipse Spiritus Sanctus »; S. IOANNES DAMASCENUS, *Adv. Iconocl.* 12: PG 96, 1358 D: « Credimus igitur in unam sanctam catholicam et apostolicam Dei Ecclesiam, in qua per institutionem erudimur. Cognoscimus quoque Patrem et Filium et Spiritum Sanctum, et baptizamur in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti »; cf. FULGENTIUS RUSP., *Ad Monim.* 2, 11: PL 65, 190 s.; S. CYRILLUS HIER., *Catech.* 5 append.: PG 33, 535-536.

⁸ Haec est doctrina Pauli de effectibus baptismi, quo scilicet Christo in carne passo et resuscitato unimur: Rom. 6, 3-13; Col. 2, 12. Vivendo in Christo resuscitato, portamus imaginem hominis coelestis: 1 Cor. 15, 49; et per Spiritum Eius et nos resuscitabimur: Rom. 8, 11.

Cf. S. THOMAS, *Summ. Theol.*, III, q. 62, a. 5, ad 1: « Verbum, prout erat in principio apud Deum, vivificat animas sicut agens princi-

pale; caro tamen eius, et mysteria in ea perpetrata operantur instrumentaliter ad animae vitam; ad vitam autem corporis non solum instrumentaliter, sed etiam per quamdam exemplaritatem ».

⁹ Cf. Litt. Encycl. *Mystici Corporis*, 29 iun. 1943: AAS 35 (1943) p. 208.

¹⁰ Cf. Mt. 23, 8-10; Io. 13, 13-14; Hebr. 4, 14; 5, 10; 9, 11-14; Lc. 23, 3; Io. 18, 37. De triplici munere messianico cf. etiam EUSEBIUS, *Hist. Eccl.* 1, 3: PG 20, 68-73 et *Demonstr. Evang.* IV, 15: PG 22, 290-291; Io. CHRYSOSTOMUS, in 2 *Cor.* hom. 3, 5: PG 61, 411; *Fastid. Britt. De Vita Christi*, 1: PL 50, 384; S. THOMAS, *Ad Rom.* lect. 1 et *Summa Theol.* III, q. 31, a. 2; *Catechismus Tridentinus* I, cap. 3, 7. Accedunt plura documenta pontificia Leonis XIII, S. Pii X et Pii XII.

¹¹ LEO XIII, Litt. Encycl. *Divinum illud*, 9 maii 1897: ASS 29 (1896-97) p. 650; PIUS XII, Litt. Encycl. *Mystici Corporis*, 1. c. pp. 219-220; DENZ. 2288; S. THOMAS, in *Col.* 1, lect. 5: « Sicut constituitur unum corpus ex unitate animae, ita ecclesia ex unitate Spiritus ».

Haec doctrina ita a Patribus proponitur: S. AUGUSTINUS, *Serm.* 268, 2: PL 38, 1232: « Quod est spiritus noster, id est anima nostra, ad membra nostra, hoc est Spiritus Sanctus ad membra Christi, ad corpus Christi, quod est Ecclesia »; cf. *Serm.* 267, 4: col. 1231; *In Io.* tr. 26, 13: PL 35, 1612 s.; S. IOANNES CHRYSOSTOMUS, *In Eph.* Hom. 9, 3: PG 62, 72: « Sicut in corpore est unus spiritus omnia continens, et unum quid efficiens quod consistit in diversis membris, eodem modo et hic. Hac de ratione enim datus est Spiritus, ut uniat genere moribusque distinctos... »; DIDYMUS ALEX., *Trin.* 2, 1: PG 39, 449 s.: « Sanctificavit Spiritus Dei et sanctificatione sua perfecit, illuminavit, corroboravit, vivificavit; totus in omnibus et singulis existens, et totus ab omnibus participatus et contentus ob ipsius bonitatem, non tamen divisus... ».

¹² Cf. etiam 2 *Cor.* 4, 17 et 1 *Pt.* 1, 6-9.

¹³ Cf. Io. 6, 32-35, de pane fidei et eucharistiae.

¹⁴ Cf. 1 *Cor.* 3, 6-9, et vineam Domini in Antiquo Testamento.

¹⁵ Thema de Ecclesia ut aedificio-templo occurrit v. g. 1 *Cor.* 3, 10-16; *ibid.* 6, 19; 2 *Cor.* 6, 16-18; *Eph.* 2, 14 et 20-21; 1 *Pt.* 2, 4-10; S. IGNAZIUS M., *Ad Eph.* 9, 1: FUNK, p. 220; ORIGENES, *In Mt.* 16, 21-22: PG 13, 1443 C: « Nunc autem conflatum ex vivis lapidibus templum Ecclesiam esse existimo »; TERTULLIANUS, *Adv. Marc.* 3, 7: ed. Kroymann in CSEL 47, 3, p. 386: « Lapis summus angularis post reprobationem adsumptus et sublimatus in consummationem templi, Ecclesiae scilicet... »; S. CYRILLUS ALEX., *In Io.* 1, 14: PG 73, 163 A.

Textus liturgici de dedicatione ecclesiarum characteristici sunt. Ita *Sacramentarium Gregorianum*: PL 78, 160 B: « Deus qui ex omni coaptatione sanctorum aeternum tibi condidit habitaculum... ». Cf. Hymnus antiquus *Urbs Ierusalem beata*, in Breviario Monastico, in festo dedic. ecclesiae: « Tusionibus, pressuris - Expoliti lapides - Suis coaptantur locis - Per manus artificis: - Disponuntur permansuri - Sacris aedificiis ». Similia in Breviario Romano, in hymno *Caelestis urbs Ierusalem*.

¹⁶ Cf. *Apoc.* 21, 9; 22, 17; *Eph.* 5, 22-32. Praedicatio Christi descripta ut sponsalia: Mt. 9, 15; Mc. 2, 19; Lc. 5, 34; Io. 3, 29.

¹⁷ LEO XIII, Litt. Encycl. *Sapientiae christianae*, 10 ian. 1890: ASS 22 (1889-90) p. 392; ID., Litt. Encycl. *Satis cognitum*, 29 iun. 1896: ASS 28 (1895-96) pp. 710 et 724 s.; PIUS XII, Litt. Encycl. *Mystici Corporis*, l. c. pp. 199-200.

¹⁸ Cf. LEO XIII, Litt. Encycl. *Satis cognitum*: l. c. p. 712.

¹⁹ Cf. *Symbolum Apostolicum*: DENZ. 6-9; *Symbolum Nic.-Const.*: DENZ. 86, coll. *Prof. Fidei Trid.*: DENZ. 994 et 999.

²⁰ De identitate Ecclesiae Catholicae et Corporis Mystici cf. PIUS XII, Litt. Encycl. *Mystici Corporis*, l. c. p. 221 ss.; ID., Litt. Encycl. *Humani generis*, 12 aug. 1950: AAS 42 (1950) p. 571: DENZ. 2319 (in ultima editione textus est omissus). Sequitur Pius XII vestigia multorum praedecessorum.

²¹ Ecclesia est Catholica Romana: cf. *Prof. Fidei Trid.*: DENZ. 999, et CONC. VAT. I, Sess. III, Const. dogm. *de fide cath.*: DENZ. 1782. Data opera in Conc. Vat. I dictum est « catholica apostolica Romana » et non Romano-catholica, quia ultimus dicendi modus sapit doctrinam trium ramorum.

²² Omnis baptizatus vi baptismi est subiectus legibus Ecclesiae. Cf. BENEDICTUS XIV, Litt. Encycl. *Singulari nobis*, 9 febr. 1749, § 14; LEO XIII, Litt. Encycl. *Annum sacrum*, 25 maii 1899: ASS 31 (1898-1899) p. 647; PIUS XI, Litt. Encycl. *Quas primas*, 11 dec. 1925: AAS 17 (1925) p. 601: DENZ. 2196; Can. 12.

Cf. § 9, de unione in Spiritu Sancto.

²³ Cf. Mt. 11, 29.

²⁴ S. AUGUSTINUS, *Civ. Dei*, XVIII, 51, 2: PL 41, 614.

²⁵ Doctrinam Patrum: IGNATHI ANTIOCH., ORIGENIS, CYPRIANI, HIERONYMI, AUGUSTINI, FULGENTII vide apud TROMP, *De Spiritu Christi Anima*, pp. 210-213. Quoad doctrinam Ecclesiae, cf.: *Symbolum Athanasianum*: DENZ. 40; PELAGIUS II, Ep. *Dilectionis vestrae*, ann. 585: DENZ. 247; INNOCENTIUS III, *Prof. fidei Wald.*: DENZ. 423; BONIFATIUS VIII, Bulla *Unam Sanctam*, 18 nov. 1302: DENZ. 468; CLEMENS VI, Epist. *Super quibusdam*, 29 sept. 1351: DENZ. 570 b; CONC. FLORENT., Decr. *Pro Iacobitis*: DENZ. 714; *Prof. fidei Trid.*: DENZ. 1000; BENEDICTUS XIV, *Prof. fidei Maronitarum*: DENZ. 1473; GREGORIUS XVI, Litt. Encycl. *Mirari vos*, 15 aug. 1832: DENZ. 1613; PIUS IX, Litt. Encycl. *Quanto conficiamur moerore*, 10 aug. 1863: DENZ. 1677; *Syllabus*, n. 16-17: DENZ. 1716-1717; PIUS XII, Litt. Encycl. *Mystici Corporis*: AAS 35 (1943) pp. 242-243; Litt. Encycl. *Humani generis*, 12 aug. 1950: DENZ. 2319; Epist. S. C. S. *Officii ad Archiep. Boston.*, 8 aug. 1949: DENZ. 3869-72. De baptismo ut ianua, cf. *Decretum pro Armenis*: DENZ. 696: « baptisma quod vitae spiritualis ianua est »; S. THOMAS, *Summa Theol.* III, q. 69, a. 7.

²⁶ PIUS XII, Litt. Encycl. *Mystici Corporis*, l. c. pp. 199-200; 223-224. BONIFATIUS VIII, Bulla *Unam Sanctam*: DENZ. 468; PIUS XII, Litt. Encycl. *Mystici Corporis*, l. c. p. 211; cf. CLEMENS VIII, Instr. *Magnus Dominus*, 23 dec. 1595: § 1; BENEDICTUS XIV, Litt. Encycl. *Singulari Nobis*, nn. 13 et 14; PIUS IX, *In suprema*, 6 ian. 1852: Acta, P. I, vol. I, 89 s.

²⁷ S. AUGUSTINUS, *Bapt. c. Don.* V, 28, 39: PL 43, 197: « Certe manifestum est, id quod dicitur, in Ecclesia intus et foris, in corde, non in corpore cogitandum »; cf. *ibid.* III, 19, 26: col. 152; V, 18, 24: col. 189; *In Io.* tr. 61, 2: PL 35, 1799, et alibi saepe.

²⁸ Lc. 12, 48: « Omni autem, cui multum datum est, multum quaeretur ab eo », cf. etiam Mt. 5, 19-20; 7, 21-22; 25, 41-46; Iac. 2, 14.

²⁹ De catechumenis, cf. S. AMBROSIUS, *De obitu Valentiniani* 51: PL 16, 1374; S. AUGUSTINUS, *De Bapt.* IV, 21, 28: PL 43, 172; INNOCENTIUS II, *Epist. ad Episc. Cremon.*: PL 179, 624 s., coll. DENZ. 388; INNOCENTIUS III, *Epist. ad Episc. Meten.*, 28 aug. 1206: PL 215, 986 s., coll. DENZ. 413.

³⁰ PIUS XII, *Litt. Encycl. Mystici Corporis*, I. c. pp. 242-243; *Epist. S. C. S. Officii ad Archiep. Boston.*: DENZ. 3866 ss.

³¹ LEO XIII, *Epist. Apost. Praeclara gratulationis*, 20 iun. 1894: ASS 26 (1893-94) p. 707: « Eo vel magis quod non ingenti discrimine seiunguntur; imo, si pauca excipias, sic cetera consentimus, ut in ipsis catholici nominis vindictis non raro ex doctrina, ex more, ex ritibus, quibus orientales utuntur, testimonia atque argumenta promanent ».

³² LEO XIII, *Litt. Encycl. Satis cognitum*, 29 iun. 1896: ASS 28 (1895-96) p. 738: « Iesum Christum Filium Dei eundemque Servatorem generis humani agnoscunt et fatentur »; *Id.*, *Litt. Encycl. Caritatis studium*, 25 iul. 1898: ASS 31 (1898-99) p. 11: « Scotorum nobiscum de fide dissidentium complures quidem Christi nomen ex animo diligunt, eiusque et disciplinam assequi et exempla sanctissima persequi imitando nituntur »; PIUS XII, *Nuntius radioph. Nell'alba*, 24 dec. 1941: AAS 34 (1942) p. 21: « ... sono a Noi vicini per la fede in Dio e in Gesù Cristo ».

³³ PIUS XI, *Litt. Encycl. Rerum orientalium*, 8 sept. 1928: AAS 20 (1928) p. 287: « Praesertim cum apud illos populos tanta divinae Revelationis pars religiosissime asservata sit, et sincerum Christi Domini obsequium et in eius Matrem intemeratam amor pietasque singularis, et ipsorum Sacramentorum usus vigeat »; PIUS XII, *Litt. Encycl. Orientalis Ecclesiae*, 9 apr. 1944: AAS 36 (1944) p. 137: « Itemque aestimatione debita ea omnia amplectatur oportet, quae Orientalibus gentibus fuere peculiare veluti patrimonium, a maioribus tradita: simul quae ad sacram Liturgiam et ad Hierarchicos Ordines spectent, simul etiam quae ad ceteras christianae vitae rationes pertineant, modo eadem cum germana religionis fide rectisque de moribus normis penitus concordent ».

³⁴ Nota distinctionem S. AUGUSTINI: « *Ducere in via et ad viam; ducere in Christo et ad Christum* ». Cf. *In Ps.* 85, 15: PL 37, 1092; CLEMENS VIII, *Instr. Magnus Dominus*: « § 1. ... Divina Spiritus Sancti luce eorum corda collustrante, coeperunt ipsi secum cogitare... se et greges quos pascerent non esse membra Corporis Christi, quod est Ecclesia ».

Cf. *Instr. S. C. S. Officii*, 20 dec. 1949: AAS 42 (1950) p. 142: « Iam vero in pluribus Orbis partibus, quum ex variis externis eventibus et animorum mutationibus, tum maxime ex communibus fidelium orationibus, afflante quidem Spiritus Sancti gratia, in multorum animis ab Ecclesia Catholica dissidentium desiderium in dies excrevit, ut ad unitatem

omnium redeatur, qui in Christum Dominum credunt. Quod profecto filiis Ecclesiae verae est causa sanctae in Domino laetitiae simulque invitamentum ad praestandum omnibus sincere veritatem quaerentibus auxilium, ipsis lucem et fortitudinem effusa prece a Deo sollicitando ».

³⁵ Cf. IOANNES XXIII in pluribus allocutionibus, v. g.: ad peregrinos e Vietnam: AAS 51 (1959) p. 380; In festo SS. Cordis 5 iun. 1959; L'Oss. Rom. 7 iun. 1959; Ad Act. Cath. Ital.: L'Oss. Rom. 10-11 aug. 1959; In caeremonia Purificationis: L'Oss. Rom. 3 febr. 1960; Ad Patres SS. Sacramenti: L'Oss. Rom. 30 iun. 1961.

³⁶ Doctrina in hoc fundatur quod Christus pro omnibus hominibus mortuus est, sicque eos obiective redemit, et missione Spiritus sui omnes ad Regnum suum vocat et dirigit. Omnis autem gratia, ubicumque concedatur, indolem quamdam communitariam induit et ad Ecclesiam respicit. Cf. S. THOMAS, *Summa Theol.* III, q. 8, a. 3, ad 1: « Illi qui sunt infideles, etsi actu non sint de Ecclesia, sunt tamen in potentia. Quae quidem potentia in duobus fundatur: primo quidem et principaliter in virtute Christi quae est sufficiens ad salutem totius humani generis; secundo, in arbitrii libertate ».

³⁷ Eph. 2, 11-13, Paulus distinguit inter Gentiles, quos *longe* a Christo fuisse dicit, et Iudaeos, qui *prope* Ei fuerunt, ut illustrat Rom. 9, 4-5. Nunc autem in Christi sanguine utrique unum facta sunt. Non-christiani Deum agnoscere eiusque legem in conscientia sua audire possunt (Rom. 1, 19-20 et 2, 14-15). Paulus in Areopago alloquitur Athenienses qui ignoto Deo simulacrum aedificaverunt: « Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego annuncio vobis » (Act. 17, 23).

³⁸ *Praeparatio evangelica* est titulus libri quem EUSEBIUS CAES. operi suo de « Demonstratione evangelica » praemisit, tanquam introductionem ad captum gentium accommodatam, I, 1: PG 21, 27 AB. Secundum antiquos Patres, « vera religio », aut saltem quaedam eius elementa primordialia revelationi evangelicae praexistunt. Quae idea sch. variis formis proponitur:

1) *de seminibus veritatis*, v. g. de notionibus Dei et animae, quae ut « rationes universales » ubique disperguntur. Ita S. IUSTINUS, *1 Apol.* 44: PG 6, 395: « Atque omnia quaecumque de immortalitate animae, vel poenis post mortem, vel coelestium rerum contemplationem, vel similibus sententiis, tum philosophi tum poëtae dixerunt, sumpto ex prophetis argumento, et intelligere res illas potuerunt et exposuerunt. Hinc omnibus videntur inesse veritatis semina ». Concludit autem *2 Apol.* 13: col. 466: « Quaecumque igitur apud alios omnes praeclare dicta, et nostra sunt christianorum ». Cf. celebre testimonium TERTULLIANI, *Apol.* 17: PL 1, 376 s.: « Vultis ex animae ipsius testimonio comprobemus? Quae, licet... falsis diis exancillata, cum tamen respiscit... Deum nominat, hoc solo nomine, quia proprio veri Dei. Deus magnus, Deus bonus, quod Deus dederit, omnium vox est. Iudicem quoque contestatur illum: Deus videt, et Deo commendo, et Deus mihi reddet. O testimonium animae naturaliter christianae! ». ORIGENES, *C. Celsum*, 1, 4-5: PG 11, 661 sq.: Koetschau, 1, p. 58 s.;

2) *de affinitate* (*συγγενεία*) inter Creatorem et creaturam. Ita

LACTANTIUS, *Div. Inst.* 7, 9: PL 6, 765 sq.: « Ex ipsa ratione ac prudentia intellegitur esse quaedam in homine ac Deo similitudo. Cum (religio) in hominem solum cadit, profecto testatur id affectare nos, id desiderare, id colere quod nobis familiare, quod proximum sit futurum. Cum autem sapientia, quae soli homini data est, ... apparet animam non interire neque dissolvi, sed manere in sempiternum, quia Deum, qui sempiternus est, et quaerit et diligit, ipsa cogente natura, sentiens vel unde orta sit, vel quo reversura ». Cf. celebre effatum S. AUGUSTINI, *Conf.* 1, 1: PL 32, 661: « Fecisti nos ad te, et inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te! ». *Ibid.* 13, 8: col. 848;

3) *de paedagogia divina*, qua misericordia Dei sese debilitati hominis accominodans, cum sine violentia, per dogmata quaedam iam cognita, ad Evangelium praeparat, praevalet quidem per revelationem Veteris Testamenti, ut explicat S. GREGORIUS NAZIANZ., *Orat.* 31, 25: PG 36, 160 s. Idea iam apud S. IRENAEUM occurrat, qui ad ipsam originem humanitatis considerationem reducit, *Adv. Haer.* III, 20, 2. PG 7, 943: ed. Refoulé, p. 342.

³⁹ Cf. *Epist. S. C. S. Officii ad Archiep. Boston.* DENZ. 3869-72.

COMMENTARIUS

Brevis hic commentarius praesertim structuram Constitutionis patefacere intendit, et inoletem ac intentionem eius manifestare.

1. *Introductio.* — Suscipit Sacra Synodus expositionem de Ecclesia sub titulo « Lumen Gentium », quem titulum a Christo ad communitatem ab Eo fundatam transfert, ut appareat missionem Ecclesiae pro hominum salute esse absolute universalem. Unificatio progressiva mundi hodierni explanationem huiusmodi de fundamentali omnium unitate in Christo urgentiorem facit.

Expositio quattuor capitibus constat. *Primum* agit de mysterio Ecclesiae huiusque relationibus cum variis hominum categoriis. *Secundum* tractat de eius constitutione hierarchica et in specie de Episcopis. *Tertium* de Populo fideli et signatim de Laicis tractat. *Quartum* de via consiliorum evangelicorum occupatur.

CAPUT I

DE ECCLESIAE MYSTERIO

Iam ex inscriptione patet Ecclesiam ut obiectum fidei proponi et non tantum in sua extrinseca manifestatione describi. Caput istud in tres sectiones dividitur. *Prima sectio*, n. 2-4, ostendit Ecclesiam ex Deo Uno et Trino oriri, nempe ex aeterni Patris consilio, missione Filii executioni mandato, et sanctificatione Spiritus Sancti completo; sicque ostenditur doctrinam de Ecclesia in dogmate primario christianismi fundari. *Secunda sectio*, n. 5-6, in testimonio Scripturae et Traditionis similiter nitens, proponit varias imagines quibus mysterium Ecclesiae revelatur, quae quidem non tantum est Populus Dei, sed ipsum Corpus Christi, necnon

grex Pastoris supremi, Civitas caelestis, Sponsa novi Adami, etc. In *tertia sectione*, n. 7-10, pressius consideratur Ecclesia sub Romano Pontifice et Episcopis ei coniunctis in terris peregrinans. Ad quam variis modis pertinent vel referuntur sive catholici, sive christiani non-catholici, sive in genere non-christiani seu omnes omnino homines.

SECTIO I

2. [*De aeterni Patris consilio*]. Pater omnes homines a se creatos, sed in peccatum lapsos, ad salutem destinavit per Filium suum incarnatum. Redemptor autem non tantum singulos salvat, sed eos constituit in communitatem salutis, quae totam historiam humanitatis complectitur.

3. [*De missione Filii*]. Filius Dei, homo factus, peccatores homines redemit et ex omnibus gentibus « novum Populum Dei » convocavit. Haec est « Ecclesia Christi », visibilis societatis mediis instructa, ut sit sacramentum seu sacrum signum universalis et salutaris unitatis.

4. [*De Spiritu Ecclesiam sanctificante*]. Spiritus Filii mittitur ut opus Eius compleat, intrinsecus vivificando Ecclesiam, eamque diversis ministeriis et donis dirigendo et renovando, donec eam ad beatum finem perducatur.

In Conclusionem huius partis, connexio Ecclesiae cum SS. Trinitate verbis S. Cypriani exprimitur.

SECTIO II

5. [*De Ecclesia ut mystico Corpore Christi*]. In prima paragrapho ostenditur quomodo Ecclesia, Populus Dei, ad sublimiorem condicionem, tamquam Corpus Christi, evehitur.

Deinde evolvitur haec de Corpore Christi doctrina, secundum aspectum internum vitae et secundum solidaritatem diversorum membrorum, memoratis etiam sacramentis incorporationis. In specie describitur eminentia Christi ut Capitis huius Corporis.

Ulterius docetur Christum in Corpore suo varias ministraciones, praesertim hierarchicas instituisse. Per eas autem Ipse triplicem suam potestatem salutiferam exercet; Ipse per Spiritum suum Ecclesiam vivificat et unit, atque Ipse credentes passionibus suis consociat et ad gloriam perducit. Ita Ecclesia est praelibatio Regni caelorum, et sicut Christus est plenitudo Dei, sic Ecclesia est plenitudo Christi.

6. [*De aliis Ecclesiae imaginibus*]. Imago Corporis Christi aliis figuris scripturisticis complenda est, inter quas afferuntur comparationes de Pastore et grege, de templo Spiritus Sancti, de Civitate caelesti, et praesertim de Sponso et sponsa, qua imagine clare exprimitur Ecclesiam cum Christo non simpliciter identificari, sed permanenter ab Eo distingui, quippe qui eam, coram Se positam et subditam, ex amore Sibi unit.

SECTIO III

7. [*De Ecclesia peregrinante*]. Consideratur nunc pressius Ecclesia in suo statu terrestri, et asseritur Corpus Christi et Societatem visibilem

in unum coalescere; quae doctrina per analogiam cum incarnato Verbo illustratur: elementum scilicet sociale Corpori aedificando inservit. Docet sollemniter Sacra Synodus hanc Ecclesiam, quam in Symbolo confitemur, esse Ecclesiam catholicam, a Romano Pontifice et Episcopis in eius communione gubernatam. Quae etiam in paupertate et tribulationibus Christo testimonium reddit, et pro omnibus est instrumentum salutis.

Deinde describuntur huius Ecclesiae relationes tum cum propriis fidelibus, tum cum christianis seiunctis, tum cum aliis quibuscumque hominibus.

8. [*De fidelibus catholicis*]. Imprimis statuitur necessitas Ecclesiae ad salutem, comparatione facta cum baptismo.

Deinde docetur quod illi tantum reapse et sine restrictione ad Ecclesiam pertinent, qui triplex vinculum sociale cum ea observant. Qui tamen sine interna sanctificatione non salvantur. Ad Ecclesiam explicite adspirant catechumeni, quos iam ut suos amplectitur Ecclesia. Etiam alii, Ecclesiam invincibiliter ignorantes, Dei gratia internaque iustitia salvari possunt, non sine obiectiva relatione ad Christum et Ecclesiam.

Patet ita proponi quod absolute certum est, et non dirimi quaestiones inter theologos controversas, puta de valore et extensione vocabuli « membri ».

9. [*De nexibus Ecclesiae cum christianis non-catholicis*]. Paragraphus exponit connexiones Ecclesiae cum baptizatis, qui bona fide in alia confessione christiana vivunt. Quae vincula ordinis sacramentalis et spiritualis merito aestimantur. Agnoscit Sacra Synodus actionem Spiritus Sancti etiam in alios, omnesque ut unitatem secundum Christi voluntatem promoveant, exhortatur.

Sic indicatur fundamentum theologicum Oecumenismi, ex eo resultantis, quod christiani illi sub diversis aspectibus a Catholica separati et cum ea coniuncti inveniuntur: utrumque serio coram Domino considerandum est.

10. [*De non-christianis ad Ecclesiam adducendis*]. Quia missio Ecclesiae universalis est, etiam de non-christianis ad Christum adducendis curat, sive Iudaei sint, sive credentes in Deum, sive Deum ignorantes; pro quibus omnibus Christus est mortuus. Bona religiosa, ubicumque inveniuntur, considerat ut praeparationem evangelicam, quam perficiendam et complendam totis viribus suscipit, missionariis animum addendo.

Compleatur vero expositio, rursus proposita missione universali Ecclesiae ad gentes illuminandas.